

Vloga paraprofesionalnega osebja v stanovanjskih skupinah²

Paraprofessional staff in group homes

Barbara Bizjan

Povzetek

Barbara Bizjan,
dipl. soc. ped.,
Vzgojni zavod
Preddvor,
Dvorski trg 6,
4205 Preddvor.

V primerjavi z vzgojnim zavodom ponuja stanovanjska skupina možnosti vzgojnega delovanja in vplivanja, ki so pogosto ustrežnejše od oblik vzgojnega dela v zavodu. V življenje in delo nekaterih slovenskih stanovanjskih skupin se vključuje tudi paraprofesionalno osebje - študenti in študentke različnih humanističnih usmeritev, ki v skupini prevzemajo naslednje naloge: organiziranje različnih animacijskih dejavnosti, družabništvo s stanovalci in stanovalkami, pomoč pri učenju ter nadomeščanje nočnega vzgojitelja/vzgojiteljice. Vloge, ki jih sprejme paraprofesionalno osebje, se vedno intenzivno povezujejo predvsem s stanovalci in stanovalkami. Predvidevala sem, da je vloga paraprofesionalnega osebja v skupini konfliktna, saj se mo-

² Članek je povzetek enako naslovljenega diplomskega dela, ki je nastalo pod mentorstvom prof. dr. Bojana Dekleve.

ra pogosto odločati med različnimi pričakovanji s strani profesionalnega osebja, stanovalcev in stanovalk ter z lastnimi pričakovanji, vendar pa sem v deskriptivni raziskavi z uporabo kvalitativne analize ugotovila, da doživlja svojo vlogo kot konfliktno le paraprofesionalno osebje samo. Stanovalci in stanovalke ter profesionalno osebje ne doživljajo vlog in odnosov, ki jih vzpostavijo s paraprofesionalnim osebjem, kot problematičnih. Za delovanje paraprofesionalnega osebja v skupini je zelo pomembno, da profesionalno osebje ve za te konflikte, saj lahko z ustreznim odzivanjem in jasnimi pričakovanji do paraprofesionalnega osebja to konfliktnost v njihovi vlogi zmanjša.

Ključne besede: stanovanjske skupine, vzgojno delo, paraprofesionalno osebje

Abstract

Compared to residential care homes, group homes often offer much more suitable educational activities and influences. Life and work of certain Slovenian group homes associations include paraprofessional staff members - students of various humanistic disciplines who take on the following roles within the group: organising various animating activities, socialising with the children and youngsters, assisting with teaching and deputising for the night tutor. These roles are nevertheless associated with very intensive relationships between the paraprofessional and the youngsters. The author has anticipated the potential for conflict in these roles within a group. The paraprofessional must often choose between the differing expectations placed on him/her by the professional personnel, the interns and also by him or herself. However, through her descriptive research using qualitative analysis, the author has ascertained that the experiencing of this role conflict is limited to the paraprofessional. To ensure the effectiveness within a group of the paraprofessional it is essential that the professional is aware of the existence of this conflict. The professional can then use appropriate reactions and clear expectations to minimalise the conflict in their respective roles.

Key words: housing groups, care work, paraprofessional staff

1. Stanovanjske skupine

Stanovanjsko skupino lahko opredelimo kot malo skupino, v kateri biva od 5 do 8 otrok ali mladostnikov/mladostnic skupaj z dvema ali več vzgojitelji/cami in/ali še nekaterimi odraslimi osebami, ki zagotavljajo 24-urno navzočnost v skupini, da bi otrokom in mladostnikom/mladostnicam omogočili čim bolj normalen razvoj v zdrave, zrele in odgovorne odrasle osebnosti.

Stanovanjska skupina je lahko locirana v prostorih matičnega zavoda ali zunaj njega, navadno pa v večjih in bolj razvitih mestnih naseljih, kjer je možnost socialnih stikov z okolico večja in so možnosti za vključevanje v različne oblike družabnega, kulturnega in izobraževalnega življenja otrok in mladostnikov/mladostnic večje.

Večina stanovanjskih skupin v Sloveniji je bila ustanovljena kot dopolnilna oblika dela vzgojnih zavodov. Med seboj se razlikujejo po tipu organiziranosti, problematiki stanovalcev in stanovalk, lokaciji in funkcionalni opremljenosti prostorov, številu in kadrovski zasedbi zaposlenih in sodelujočih v skupini, vendar pa lahko najdemo tudi določene skupne značilnosti, ki jih je strnil Imperl (1988, s. 112):

- življenje v majhnih skupinah,
- ekonomsko-organizacijska in vzgojna samostojnost,
- upravljanje in družbeni nadzor,
- nov odnos z okoljem,
- vloga odraslih ni več vezana na klasično shemo, ki jo določa institucija,
- nova strokovna vloga vzgojitelja.

1.1. Načela organiziranosti stanovanjske skupine

Stanovanjska skupina je organizirana po načelih (Skalar, 1995, s. 40):

- družinskega modela,
- samoregulacije,
- vključenosti v socialno okolje,
- dislociranosti od matičnega zavoda tam, kjer je stanovanjska skupina dopolnilna oblika zavoda,
- koedukacije,
- razlikovanja in individualizacije,
- normalizacije.

- *Načelo organiziranosti stanovanjske skupine po družinskem modelu*
Stanovanjsko skupino vodi vzgojiteljski par ali tudi več vzgojiteljev in vzgojiteljic, tako da se v vzgojnem procesu otroci in mladostniki/mladostnice lahko istovetijo tako z ženskim kot moškim likom. Vzgojitelji in vzgojiteljice zagotavljajo otrokom in mladostnikom določeno varnost, zaščito, sprejemanje in razumevanje, neodvisno od ustreznega ali neustreznega vedenja otrok in mladostnikov/mladostnic. V stanovanjski skupini veljajo pravila (ta nastanejo z medsebojnim dogovarjanjem otrok in mladostnikov/mladostnic ter vzgojiteljev in vzgojiteljic), ki jih je treba (obojestransko) spoštovati. Stanovanjska skupina ne zaposluje servisnega in pomožnega osebja, za ustrezno urejenost prostorov skrbijo stanovalci in stanovalke sami ob pomoči vzgojiteljic in vzgojiteljev, sami pa poskrbijo tudi za osebno higieno in urejenost ter prehrano. V skupino se lahko vključujejo otroci in mladostniki obeh spolov in različnih starosti.
- *Načelo samoregulacije*
Otroci in mladostniki/mladostnice sami poskrbijo za lastno urejenost, osebno higieno, urejenost osebnih predmetov, prehrano ter red v vseh prostorih (z izjemo vzgojiteljske sobe) stanovanjske skupine. So soustvarjalci/soustvarjalke pravil, zato imajo tudi pravico do dopolnjevanja in spreminjanja le - teh, vendar se za to odloči in dogovori cela skupina. Za kršenje pravil skupine so dogovorjene sankcije.
- *Načelo vključenosti v socialno okolje*
Stanovanjska skupina praviloma živi v mestnem okolju, kjer imajo otroci in mladostniki/mladostnice možnost, da nemoteno vzpostavljajo stike z vrstniki v soseščini in okolico nasploh.
- *Načelo dislociranosti od matičnega zavoda, kadar je stanovanjska skupina dopolnilna oblika zavoda*
Stanovanjska skupina mora biti od oddaljena matičnega zavoda toliko, da se vplivi zavoda ne morejo širiti vanjo.
- *Načelo koedukacije*
V stanovanjsko skupino so vključeni otroci in mladostniki/mladostnice obeh spolov in različnih starosti, saj je heterogenost skupine nekaj naravnega, običajnega v našem socialnem okolju in prispeva k oblikovanju ustrezne socialne klime med mladimi.
- *Načelo raznolikosti in individualizacije*
Zaradi različnih osebnostnih lastnosti in sposobnosti otrok in mladostnikov, njihove specifične "zgodovine" iz družinskega okolja, je potreb-

no za vsakega posameznika in posameznico izoblikovati ustrezen individualni vzgojni program in mu tudi slediti.

• *Načelo normalizacije*

Načelo sledi temu, da bi bilo življenje mladih, ki živijo v stanovanjski skupini, kolikor je le mogoče podobno življenju otrok in mladostnikov/mladostnic, ki niso vključeni v stanovanjsko skupino. Stanovanjska skupina z vsemi temi načeli ter načelom majhnosti zmanjšuje možnost za podtalno delovanje in oblikovanje subkulture v skupini, manjša je možnost stigmatizacije otrok in mladostnikov, saj jim takšna oblika bivanja omogoča normalne življenjske razmere, spodbuja pa njihovo samostojnost in prevzemanje odgovornosti za lastno vedenje.

1.2. Prednosti in slabosti stanovanjske skupine v primerjavi z vzgojnim zavodom

PREDNOSTI, ki jih stanovanjska skupina nudi STANOVALCEM IN STANOVALKAM:

1. Ker je skupina majhna, je hišni red lahko bolj ohlapen, možna so odstopanja od železnega repertoarja in prilagajanja posameznikom/posameznicam, skupina lahko zagotavlja večjo mero individualnosti.
2. Skupina se povezuje z ožjim in s širšim socialnim okoljem, tako da imajo otroci in mladostniki/mladostnice več možnosti za ustrezno socialno učenje in tudi več pozitivnih identifikacijskih likov.
3. V skupini do osem otrok in mladostnikov/mladostnic je večja možnost zadovoljevanja potrebe po zasebnosti, vsak ima možnost, da se umačne, kadar to potrebuje.

PREDNOSTI, ki jih stanovanjska skupina ponuja VZGOJITELJEM IN VZGOJITELJICAM:

1. Večja samostojnost pri delu, manjša odvisnost od matične ustanove.
2. Problemi se v skupini rešujejo hitreje, ni prelaganja odgovornosti na druge osebe.
3. Nasprotovanje avtoriteti vzgojitelja/vzgojiteljice je v stanovanjski skupini veliko manjše, saj je večina potreb mladih stanovalcev in stanovalk opažena, hitreje opazna pa so tudi občasna subkulturna delovanja, ki so manj intenzivna kot v zavodu in jih je lažje odpraviti.

SLABOSTI, kot jih doživljajo VZGOJITELJI IN VZGOJITELJICE v stanovanjski skupini:

1. Svojega vedenja, ustreznosti ali neustreznosti reagiranja, ne morejo

- primerjati s sodelavci/sodelavkami neposredno v določeni situaciji ali takoj po njej, saj večino časa delajo samostojno.
2. Manj časa imajo za organiziranje in izvajanje prostočasnih dejavnosti, saj je treba organizirati celotno dogajanje v skupini (od nakupov, popravil, vzgojnega dela in učne pomoči, spremljanja finančnega stanja,...).
  3. Preobremenjenost z gospodinjstvom in organizacijskim delom na račun dela s posameznikom/posameznico in celotno skupino.
  4. Dvojna vloga: vloga prijatelja, osebe, ki je stanovalcem/stanovalkam zelo blizu, se izmenjuje z vlogo, ki postavlja določena pravila in omejitve.

SLABOSTI, ki jih stanovanjska skupina prinaša STANOVALCEM IN STANOVALKAM:

1. Stanovanjska skupina je organizirana po družinskem modelu, vendar ne more zagotoviti ustreznega nadomestila za urejeno družinsko okolje.
2. Prostovoljna udeležba v skupini je v praksi pogosto manj slaba možnost med ostalimi možnostmi življenja mladostnikov ali mladostnic.
3. Življenjska resničnost po odpustu iz skupine je pogosto bolj kruta in skopa z ugodnostmi, ki jih je prej zagotavljala skupina.

1.3. Vloga paraprofesionalnega osebja v stanovanjski skupini

Stanovanjska skupina ponuja v primerjavi z vzgojnim zavodom drugačne možnosti vzgojnega delovanja in vplivanja, ki so pogosto ustrežnejše (takšen je tudi njihov namen) od oblik vzgojnega dela v zavodu. Profesionalno osebje stanovanjske skupine sodeluje po svoji dolžnosti s starši mladih, šolami, centri za socialno delo, različnimi zdravstvenimi službami, policijo in sodiščem, vendar pa se pogosto odloča tudi za sodelovanje z osebami, ki z življenjem in delom stanovanjske skupine nimajo neposredno nobene povezave, nikakršnega odnosa. Tudi Okvirni vzgojni program za delo v vzgojnih zavodih, stanovanjskih skupinah, mladinskih domovih in prevzgojnem domu predvideva, da lahko stanovanjska skupina "razen strokovnih delavcev zaposluje tudi prostovoljne delavce" (Skalar, 1995, s. 40). Te osebe se prostovoljno (beri: proste volje, brez prisile) odločajo za neko obliko sodelovanja s stanovalci in stanovalkami ter profesionalnim osebjem stanovanjske skupine, da bi zadostili različnim interpsihičnim in intrapsihičnim motivom.

1.5.1. Paraprofesionalno osebje v stanovanjski skupini

V tem prispevku pišem o vlogi oseb, ki poleg vzgojiteljev in vzgojiteljic sodelujejo v nekaterih naših stanovanjskih skupinah. Te osebe niso redno zaposlene, saj so pogosto še študenti in študentke, v skupino prihajajo občasno, po dogovoru s stanovalci/stanovalkami in z vzgojitelji/vzgojiteljicami in izvajajo različne dejavnosti. Dopolnjujejo delo profesionalnega osebja, pogosto so to tudi dejavnosti, ki jih ti mladi obvladajo bolje od redno zaposlenega osebja. Poleg teh oseb pa v nekaterih skupinah živi tudi oseba, ki izpolnjuje vse zgornje pogoje, poskrbeti pa mora tudi, da se stanovalci in stanovalkе pravočasno odpravijo k počitku in da noč mine mirno. Tako nadomesti vzgojitelja/vzgojiteljico, ki bi bil/a v skupini prisoten/prisotna v nočnem času.

Izraz paraprofesionalno osebje se mi je zdel vsebinsko bolj ustrezen od izrazov začasno, neformalno, dodatno ali celo pomožno osebje v stanovanjski skupini in tudi od izrazov zunanji sodelavci/sodelavke ter prostovoljci in prostovoljke, saj predvideva vse specifične lastnosti že naštetih izrazov. Slovar slovenskega knjižnega jezika (Slovar ..., 1995, str. 817) opredeli besedo "PARA" kot predpono v sestavljenkah za izražanje približnosti, podobnosti, tako lahko izraz paraprofesionalno osebje zajame vse že našete značilnosti teh oseb, ki se poleg profesionalnega osebja (vzgojiteljev in vzgojiteljic) zadržujejo v stanovanjski skupini in opravljajo vlogo, ki je na nek način podobna vlogi profesionalnega osebja.

Paraprofesionalno osebje večinoma tvorijo študenti in študentke različnih fakultet, med njimi je več tistih, ki študirajo na "socialno" usmerjenih fakultetah. Z delom v stanovanjski skupini pridobijo številne strokovne izkušnje, preverijo svoje znanje, sposobnosti dela s skupino, preizkusijo se kot vodje, moderatorji/moderatorke različnih dejavnosti, zadovoljijo osebnim potrebam po druženju z mladimi "problematičnimi" ljudmi, potrebo po nujenju pomoči itd. Prek novih, neznanih situacij širijo svoje socialno dožemanje, spreminjajo stališča in od organizacije, v kateri delujejo, pričakujejo, da se bo pričela spreminjati, prilagajati tudi njim, ki začnejo skupaj s svojimi novimi izkušnjami postopoma postavljati tudi nove pogoje, pod katerimi so pripravljene sodelovati (Pavlovič, 1983, s. 78).

Preden paraprofesionalno osebje prične z opravljanjem svoje vloge v skupini, jih profesionalno osebje seznanja z delovanjem skupine, z njenimi pravili, obveznostmi, dolžnostmi in s pravicami mladih stanovalcev in stanovalk, z upravo oziroma matičnim zavodom pa uredijo tudi vse formalnosti (podpis pogodbe o sodelovanju). Profesionalno osebje ves čas spremlja in občasno tudi usmerja delo paraprofesionalnega osebja v sku-

pini ter mu nudi strokovno pomoč in podporo. Pogoj za uspešno sodelovanje je način komuniciranja, ki omogoča stalno spremljanje dogajanja in odnosov v skupini.

Paraprofesionalno osebje potrebuje za uspešno delo s stanovalci in stanovalkami določena znanja in izkušnje:

- samostojne ocene položaja, v katerem so se znašli,
- objektivnega analiziranja različnih procesov na superviziji,
- poznavanja transfernih pojavov,
- osnovna znanja o skupinski dinamiki.

Zavedati pa se mora tudi tega, da z vlogo, ki jo ima v skupini, vstopa v zelo zapletene odnose.

Potrebna znanja in izkušnje lahko te osebe pridobijo v izobraževanjih pred začetkom opravljanja dela v stanovanjski skupini, pri študiju in pri neposrednem delu z mladimi v skupini.

Paraprofesionalno osebje v stanovanjski skupini pomembno dopolnjuje vzgojno delo. Poleg stalnih dveh likov - moškega vzgojitelja in ženske vzgojiteljice (ne glede na njihovo število), ki vzgajata in prevzgajata s svojo osebnostjo in na svoj lasten način, se vzgojnih nalog posredno loteva tudi paraprofesionalno osebje, ki v skupini sodeluje, in s tem tudi zmanjšuje neposredni pritisk redno zaposlenega osebja. Vloga paraprofesionalnega osebja v stanovanjski skupini je zelo pomembna, delo zahteva določeno resnost, stalnost in odgovornost, zato ima pomembno vlogo osebnost človeka, ki se za to delo odloči. Kljub mladosti in manjšemu številu izkušenj, mora paraprofesionalno osebje vedeti, kaj je v skupini dovoljeno in kaj ne, sposobno mora biti za sprejemanje nekaterih odločitev in prilagajanje v nepričakovanih življenjskih situacijah skupine.

Pridobivanje paraprofesionalnega osebja za delo v stanovanjski skupini navadno poteka ob pomoči:

- nevladnih organizacij,
- šol in fakultet,
- javnih medijev,
- osebnih stikov profesionalnega osebja ter
- že aktivnega paraprofesionalnega osebja v skupini.

1.3.2. Vloga paraprofesionalnega osebja v stanovanjski skupini

Vlogo paraprofesionalnega osebja v stanovanjski skupini določa zelo nejasno in široko koncept stanovanjske skupine.

Ločimo lahko 5 različne oblike sodelovanja:

1. oseba, ki v skupini biva,
2. osebe, ki v skupino prihajajo občasno in sicer:
  - a) ko organizirajo ter usmerjajo različne dejavnosti za stanovalce in stanovalke,
  - b) ko mladim pomagajo pri učenju, se z njimi pogovarjajo o njihovih problemih ter jim pri tem svetujejo.

K 1) Oseba, ki v skupini biva, na nek način opravlja naloge nočnega vzgojitelja/vzgojiteljice. V skupini je navzoča v nočnem času in poskrbi, da stanovalci in stanovalke pravočasno ležejo k počitku, da niso preglasni, da se ustrezno vedejo, da ne kršijo pravil skupine ali ogrožajo lastne varnosti in varnosti drugih oseb, njihova naloga pa je tudi, da ob morebitnih nesrečah, poškodbah in bolezenskih stanjih mladih ustrezno ukrepajo. Za stanovalce in stanovalke to pomeni, da sta določen nadzor in tudi varnost še vedno zagotovljena, čeprav v skupini ni navzoče profesionalno osebje, prav tako pa je možnost, da bi mladi zlorabili njihovo odsotnost veliko manjša in tudi manj zanimiva ter izzivalna.

K 2a) Osebe, ki stanovalcem in stanovalkam ter hkrati sebi organizirajo različne dejavnosti, ki so v interesu vseh, poskrbijo, da mladi koristno in tudi poučno preživijo svoj prosti čas, pri tem pa se lahko zabavajo, sprostijo, pridobijo nove izkušnje v njim že znanih ali novih položajih in širijo svojo socialno mrežo. Te osebe lahko izvajajo določen, vnaprej načrtovan program, dejavnosti neke zunanje organizacije, skupine ali društva, program pa običajno poteka zunaj prostorov skupine (tabori, delavnice) ali pa so to dejavnosti, ki jih oblikujejo spontano, glede na želje in potrebe stanovalcev, stanovalk, strokovnega osebja in tudi glede na lastne motive.

K 2b) Osebe, ki stanovalcem in stanovalkam pomagajo pri učenju, prevzamejo vlogo inštruktorjev/inštruktoric in hkrati tudi zaupnih svetovalcev in svetovalk, ki pokažejo razumevanje tudi za različne probleme mladih. Vlogi oseb, ki v skupino prihajajo zaradi učne pomoči ali skupnih dejavnosti, načrtovanih v okviru skupine, se pogosto dopolnjujeta, med eno in drugo pogosto ni jasne meje, ni ju možno strogo ločiti in razmejiti, medtem ko je vloga osebe, ki v skupini biva, bolj opredeljena. Njeno opredeljenost določa prav sobivanje z mladimi stanovalci in stanovalkami. Oseba, ki biva v skupini, se srečuje s situacijami, ki so ostalim (profesionalnemu osebju in osebam, ki v skupini sodelujejo občasno) neznane, celo povsem tuje. Gre za stalno navzočnost, neprenehno srečevanje, skupno gospodinjstvo (priprava hrane, pranje perila, urejanje prostorov, gle-

danje TV,...), odnose in probleme, ki pri tem nastanejo, ter njihovo razreševanje.

Vlogo paraprofesionalnega osebja lahko razumemo tudi kot obliko nudenja osebne

pomoči stanovalcem in stanovalkam (Stritih, 1985, s. 7). Osebno pomoč tvorijo vsa dejanja paraprofesionalnega osebja, ki vplivajo na psihološko doživljanje stanovalcev in stanovalk. To so dejanja, ki omogočajo, da je življenje mladih znotraj stanovanjske skupine boljše, ustrežnejše, prijetnejše, pa tudi vsa dejanja, ki pripomorejo k reševanju problemov mladih (med drugim tudi učna uspešnost, ustrezni socialni stiki z okolico, izboljšanje komunikacije med stanovalci in stanovalkami itd.) oziroma k uresničevanju individualnega vzgojnega načrta. Večina stanovalcev in stanovalk ima primanjkljaj na področju socializacije, pri čemer ima paraprofesionalno osebje možnost, da skupaj z mladimi ta primanjkljaj nadoknadi oziroma zmanjša. Oblike tovrstne podpore so učna pomoč, skupna izbira in obiskovanje kulturnih prireditev, koncertov, filmskih predstav, plesov, skupno preživljanje praznikov in druge oblike neformalnega druženja.

1.3.3. Odnosi med paraprofesionalnim osebjem in stanovalci/stanovalkami

Sodelovanje med paraprofesionalnim osebjem, stanovalci in stanovalkami se prične s prvim, površnim osebnim stikom med njimi, z odnosom "umetnega prijatelja" (prav tam, s. 11), ki prihaja v skupino ter se s stanovalci in stanovalkami sproščeno pogovarja o različnih temah, ki so zanimive za obe strani. S postopnim razvojem zaupanja na strani stanovalcev in stanovalk, katerih pogosta izkušnja iz preteklosti je, da so bili iz različnih razlogov zavrženi, se z mnogimi preverjanji in umiki oblikujejo med stanovalci/stanovalkami in paraprofesionalnim osebjem odnosi, ki so podobni prijateljskim.

Razlika med običajnimi prijateljskimi odnosi in odnosi, ki se vzpostavijo med stanovalci/stanovalkami in paraprofesionalnim osebjem je, da ima paraprofesionalno osebje v ozadju ustanovo, ki postavlja določena pravila, ki jih ščitijo pred morebitnimi prehudimi pritiski, potrebami in željami stanovalcev in stanovalk in ki od njih zahtevajo določeno razdaljo. Med mladimi se z oblikovanjem zaupanja do paraprofesionalnega osebja ta razdalja zmanjša, od paraprofesionalnega osebja pa je odvisno, kolikšno mero distanciranosti bo v odnosu ohranilo. Kadar je razdalja prevelika, zoži, osiromaši odnose in zmanjša možnost pozitivnega vplivanja na mlade.

Odnosi, ki jih oblikujejo stanovalci in stanovalke, so sproščeni, neformalni, kar ne pomeni, da so plitvi, površinski. Pogosto (kljub potrebi po razdalji) ustvarijo "prave" prijateljske stike in drug drugemu postanejo pomemben člen v določenem življenjskem obdobju.

Mladi doživljajo paraprofesionalno osebje kot starejše vrstnike in vrstnice, prijatelje in prijateljice, zaupnike in zaupnice, ki jim znajo prisluhniti, jih razumeti in jim tudi svetovati, kot bi šlo za njih same ter jim pomagajo pri oblikovanju in vzpostavljanju odnosov z okoljem (družina, vrstniki/vrstnice, partnerstva). Stanovalci in stanovalke iz njih pravzaprav ustvarijo neko avtoriteto, ki je drugačna od avtoritete profesionalnega osebja. "Spodbude, ki je ne spremlja pridiga, ne odklanjajo" (Pavlović. 1985, s. 341). Paraprofesionalno osebje lažje razume težave tega obdobja, saj se je večina še do pred kratkim sama soočala s podobnimi problemi, tako da je identifikacija z mladimi lahko zelo močna.

"Prostovoljec ne oporeka vrednotam, ki usmerjajo mladostnika tudi z drugih koncev (šola, delo), in ne ustvarja zmede, obenem pa sprejema tudi tiste protislovne težnje mladostnika, ki starše in pedagoge tako hitro spravijo v slabo voljo in v bojazen, da bo nekaj šlo po zlu" (prav tam, s. 342).

Sproščenost in neformalnost v odnosih je pogosto posledica manjših starostnih razlik med njimi, podobnih pogledov na življenje, podobnega načina oblačenja, sledenja isti ali podobni kulturi in/ali subkulturi mladim, pa tudi podobnih konfliktnih situacij in problemov odraščanja. Odnosi, ki jih oblikuje paraprofesionalno osebje s stanovalci in stanovalkami, dajejo velike možnosti za medsebojno vplivanje in pozitivno delovanje ter so tako tudi dopolnilo k vzgojnemu delu profesionalnega osebja. Problematični so lahko le odnosi, v katerih bi paraprofesionalno osebje sprejelo in prevzelo neustrezno vedenje mladim in tako še povečalo probleme mladostnikov in mladostnic v stanovanjski skupini.

1.5.4. Prednosti paraprofesionalnega osebja pred profesionalnim osebjem

Prednosti paraprofesionalnega osebja so:

1. s stanovalci in stanovalkami se lažje istovetijo in tako lažje razumejo njihove težave;
2. mladim ne predstavljajo neke odrasle avtoritete, saj jim pravila in omejitve postavljajo le občasno;
3. mladi jih pogosto poskušajo posnemati, se z njimi identificirati, doživljajo jih kot starejše vzornike in vzornice;

4. v primerjavi s profesionalnim osebjem lahko govorimo o odnosu enakosti med paraprofesionalnim osebjem in stanovalci/stanovalkami.

“V razmerju do realnih instanc je prostovoljec nerealna, izmišljena, v svetu stvarnih vlog in dejanski socialni mreži neobstoječa projekcija želje. Mladostniki se zavedajo, da lahko v realnem prostoru vzgojitelj/vzgojiteljica posreduje učinkoviteje kot paraprofesionalno osebje (interveniranje v šoli, sodelovanje s starši). Nobeden izmed realnih subjektov pa ni dovolj kot “posoda”, ki bi sprejela in prenesla močno konfliktno vsebino mladostnikovega razvoja (prav tam).

2. Namen in metodologija raziskave

2.1. Opredelitev problema

V stanovanjskih skupinah sodeluje poleg profesionalnega osebja, t.j. vzgojiteljev in vzgojiteljic, tudi paraprofesionalno osebje, ki v skupini prevzame različne vloge.

Oblikovala sem naslednja raziskovalna vprašanja:

1. Kakšne vloge ima paraprofesionalno osebje v stanovanjski skupini, kdo in zakaj se odloča za to delo, kako pride v skupino, s kakšnimi problemi se ob izvajanju svoje vloge srečuje, kaj mu ta vloga prinaša?
2. Menim, da je vloga paraprofesionalnega osebja konfliktna, saj se pri svojem delu srečuje z različnimi pričakovanji in pogledi, zato lahko govorimo o konfliktu različnih vlog in konfliktu v vlogi (nesoglasje in različna pričakovanja glede “opravljanja” vloge) paraprofesionalnega osebja. Zanimalo me je tudi, kako svojo vlogo doživljajo paraprofesionalno osebje samo, stanovalci in stanovalke ter profesionalno osebje stanovanjske skupine.

2.1. Metodologija

Izvedla sem deskriptivno raziskavo z uporabo kvalitativne analize.

Viri podatkov so bili delno usmerjeni intervjuji in opazovanje z udeležbo.

2.1.1. Intervjuji

V maju in juniju 1997 sem opravila intervjuje s profesionalnim osebjem, stanovalci in stanovalkami ter paraprofesionalnim osebjem dveh stanovanjskih skupin.

V razgovorih je sodelovalo 27 oseb: 2 vzgojitelja in 3 vzgojiteljice, 4 stanovalci in 7 stanovalk, 3 paraprofesionalci in 8 paraprofesionalke.

Vzorec paraprofesionalnega osebja

- Starost: ena oseba je imela 19 let, dve 22 let, ena 24 let, pet oseb je imelo 25 let, ena 28 in ena 29 let.
- Izobrazba: dva absolventa socialne pedagogike, študentka 4. letnika pedagogike, študent 1. letnika socialnega dela, tri študentke 3. letnika socialnega dela, diplomirana sociologinja in absolventka socialnega dela, absolventka psihologije in socialnega dela, absolventka kulturne antropologije z etnologijo, absolventka Naravoslovno tehniške fakultete, smer oblikovanje, tekstilstvo.
- Čas sodelovanja v skupini: od pol leta do treh let.
Intervjuji so trajali od 20 do 60 minut, potekali pa so na različnih krajih (stanovanjska skupina, lokali, na domu teh oseb, v naravi).

Vzorec stanovalcev in stanovalk

- Starost: dve osebi sta bili stari 16 let, dve 17 let, šest oseb je imelo 18 let in ena oseba 21 let.
- Čas bivanja v skupini: od 4 do 27 mesecev.
Intervjuji so trajali od 10 do 30 minut, vsi so potekali v prostorih stanovanjskih skupin.

Vzorec profesionalnega osebja

- Izobrazba: tri osebe imajo diplomu iz defektologije, smer MVO, ena oseba iz psihologije in ena iz pedagogike in slovenskega jezika.
- Delovne izkušnje v stanovanjski skupini: dve osebi sta v stanovanjski skupini zaposleni pet let, ena je v skupini dve leti in pol, ena leto in pol, ter ena oseba eno leto.

Intervjuji so trajali od 35 do 60 minut in smo jih opravili v prostorih stanovanjskih skupin, z izjemo enega, ki je potekal na vzgojiteljičinem domu.

Vsi sodelujoči so bili obveščeni, da gre za intervju v okviru diplomskega dela, katerega namen je ugotoviti, kakšno vlogo ima paraprofesionalno osebje v stanovanjski skupini in kako to vlogo doživljajo paraprofesionalno osebje, stanovalci in stanovalke ter profesionalno osebje v skupini. Intervjuji so avtorizirani.

Razgovor je potekal v delno strukturirani obliki, od prvega formuliranja namena intervjuja - raziskati vlogo paraprofesionalnega osebja v stanovanjski skupini, do različnih področij, primerjav različnih vlog, motivov za opravljanje tega dela, pridobitev, problemov.

Za lažje izvajanje intervjuja sem si pripravila tematska vprašanja, s katerimi sem si občasno pomagala.

Intervju se je zaključil, ko so bila v pogovoru, po mnenju obeh, izčrpana vsa vprašanja in tudi odgovori nanje.

V nadaljevanju je v intervjujih namesto izraza paraprofesionalno osebje uporabljan izraz prostovoljci in prostovoljke, ki je intervjuvanim osebam bolj blizu in ga pogosto uporabljajo.

Večinoma je uporabljana le moška oblika samostalnikov, ki podaja informacije za osebe obeh spolov.

Usmerjevalna vprašanja za intervju s paraprofesionalnim osebjem:

- spol;
- starost;
- izobrazba;
- koliko časa si že prostovoljec/prostovoljka v stanovanjski skupini?
- kako pogosto si prisoten/prisotna v skupini? Koliko ur?
- kako preživiš čas s stanovalci/stanovalkami?
- kako vidiš vlogo osebe, ki v skupini biva?
- kako vidiš vlogo ostalega paraprofesionalnega osebja?
- ali med tvojo vlogo in vlogami ostalih oseb v skupini obstajajo razlike? Kakšne?
- odnos med vzgojitelji/vzgojiteljicami in stanovalci/stanovalkami si predstavljaš kot gugalnico. Kam bi se usedel/usedla ti?

Usmerjevalna vprašanja za intervju s stanovalci in stanovalkami:

- spol;
- starost;
- čas bivanja v stanovanjski skupini;
- s koliko odraslimi se srečuješ v stanovanjski skupini?
- kakšno vlogo imajo prostovoljci in prostovoljke? Poznaš njihove naloge?
- ali med prostovoljci/prostovoljkami obstajajo razlike v delu in odnosu do stanovalcev/stanovalk? Kakšne? Lahko o tem poveš kaj več?
- kakšna je vloga prostovoljca/prostovoljke, ki v skupini biva, kakšne so njegove/njene naloge?
- kaj pričakuješ od prostovoljcev/prostovoljk?
- kaj misliš o odnosu med vzgojitelji/vzgojiteljicami in prostovoljcem/prostovoljko?
- odnos med vzgojitelji/vzgojiteljicami in stanovalci/stanovalkami si

predstavlja kot gugalnico; na katero stran bi posedel/posedla prostovoljce/prostovoljke?

Usmerjevalna vprašanja za intervju z vzgojitelji in vzgojiteljicami:

- spol;
- starost;
- izobrazba;
- koliko časa si vzgojitelj/vzgojiteljica v stanovanjski skupini?
- kakšno vlogo imajo v skupini prostovoljci/prostovoljke? Kakšne so njihove naloge?
- ali obstajajo razlike med delom prostovoljcev/prostovoljk?
- kakšno je tvoje mnenje o vlogi prostovoljca/prostovoljke, ki v skupini biva?
- kakšne so njegove/njene naloge?
- kaj od nje/ga pričakuješ?
- je prostovoljec/prostovoljka član/ica tima?
- problemi pri delu s prostovoljci/prostovoljkami;
- poznaš probleme, ki jih imajo prostovoljci/prostovoljke pri delu v skupini?
- opiši situacijo, kjer je bila prostovoljčeva/prostovoljkina prisotnost dobrodošla, ali situacijo, kjer je njegova/njena prisotnost predstavljala konflikt;
- odnos med vzgojitelji/vzgojiteljicami in stanovalci/stanovalkami si predstavlja kot gugalnico; na katero stran bi posedel/posedla prostovoljce/prostovoljke?

2.1.2. Opazovanje z udeležbo

Ker sem eno šolsko leto bivala v eni od stanovanjskih skupin, sem se kot sostanovalka vključevala v vse dejavnosti skupine. Ko sem pričela z izdelavo diplomskega dela, so bili stanovalci in stanovalke ter profesionalno osebje v skupini obveščeni, da bom z opazovanjem zbrano gradivo uporabila kot del diplomskega dela in so se s tem tudi strinjali.

2.1.3. Obdelava podatkov

Za podatke sem uporabila vse intervjuje in tudi lastne izkušnje iz življenja v skupini. Osnovno raziskovalno gradivo so predstavljali delno usmerjeni intervjuji. Po dobrednem pretipkavanju vseh 27-tih intervjujev, sem vsakega od njih uredila tako, da so bili odgovori izpraševanih oseb zapisani v stolpcu na levi strani lista, moja razmišljanja, za katero

področje gre, pa so jim sledila v stolpcu na desni strani. Tako sem dobila kode (vloga, informacije o možnosti sodelovanja, problemi, dejavnosti,...), s katerimi sem si pomagala razvrstiti odgovore intervjuvanih oseb v različne sklope oziroma področja. V diplomskem delu so odgovori prikazani v 30-tih tabelah. Zaradi omejenega prostora v tem prispevku navajam le naslove vseh tabel.

Odgovore paraprofesionalnega osebja navajam v devetih tabelah, kjer so povzeti naslednji tematski sklopi:

1. Informacija o možnosti sodelovanja v stanovanjski skupini.
2. Motivacija in pričakovanja paraprofesionalnega osebja.
3. Vloge paraprofesionalnega osebja v stanovanjski skupini.
4. Dejavnosti, ki jih paraprofesionalno osebje izvaja v stanovanjski skupini.
5. Primerjava vlog osebe, ki v skupini biva in ostalega paraprofesionalnega osebja.
6. Problemi, ki so se pojavljali pri delu paraprofesionalnega osebja.
7. Izkušnje, ki jih je pridobilo paraprofesionalno osebje z izvajanjem svoje vloge.
8. Odnos med stanovalci/stanovalkami in paraprofesionalnim osebjem.
9. Sodelovanje in odnos med paraprofesionalnim in profesionalnim osebjem.

Odgovori stanovalcev in stanovalk o vlogi paraprofesionalnega osebja so strnjeni v osmih tabelah:

1. Odraslost in pojmovanje odraslosti.
2. Vloga, naloge in doživljanje paraprofesionalnega osebja.
3. Želje in pričakovanja do paraprofesionalnega osebja.
4. Vloga, naloge in doživljanje osebe, ki v skupini biva.
5. Primerjava vlog osebe, ki v skupini biva, in ostalega paraprofesionalnega osebja.
6. Primerjava vlog paraprofesionalnega in profesionalnega osebja.
7. Prijetni spomini, izkušnje, situacije, povezani s paraprofesionalnim osebjem.
8. Neprijetni spomini, izkušnje, situacije in spomini, povezani s paraprofesionalnim osebjem.

Odgovori profesionalnega osebja so združeni v trinajstih tabelah:

1. Vloga, naloge in doživljanje osebe, ki v skupini biva.
2. Vloge in naloge ostalega paraprofesionalnega osebja v skupini.

3. Pričakovanja do ostalega paraprofesionalnega osebja v skupini.
4. Primerjava vlog osebe, ki v skupini biva in ostalega paraprofesionalnega osebja.
5. Pridobivanje paraprofesionalnega osebja.
6. Motivacija paraprofesionalnega osebja.
7. Dogovori med paraprofesionalnim in profesionalnim osebjem.
8. Izobraževanja za paraprofesionalno osebje.
9. Sodelovanje in komunikacija s paraprofesionalnim osebjem.
10. Problemi paraprofesionalnega osebja pri delu z mladimi.
11. Paraprofesionalno osebje pridobi...
12. Pozitivne izkušnje sodelovanja s paraprofesionalnim osebjem.
13. Problemi, ki jih doživlja profesionalno osebje, ko sodeluje s paraprofesionalnim osebjem.

Pomembno je poudariti, da sem uporabila samo informacije, ki se povezujejo z zastavljenim problemom.

Med intervjujem se je pokazalo tudi nekaj problemov oziroma omejitev. Ker sem v eni od stanovanjskih skupin živela, poznam stanje in vloge v skupini. Odgovori profesionalnega osebja, stanovalcev in stanovalk in tudi moja vprašanja imajo neko osebno potezo. Dopuščam možnost, da so sporočila manj kritična in objektivna, kot bi bila, če s temi osebami ne bi imela osebnega odnosa.

3. Ugotovitve

V nadaljevanju predstavljam ugotovitve, ki so povzetek izjav in informacij vseh sodelujočih v intervjujih. Odgovore intervjuvanih oseb navajam v ležečem tisku.

Paraprofesionalno osebje doživlja svoje vloge v stanovanjski skupini kot vloge prijateljev/prijateljic, zaupnikov/zaupnic, ki mladim prisluhnejo ob njihovih težavah, jim nudijo moralno oporo, pomagajo pri učenju, organizirajo različne prostočasne dejavnosti in nadomeščajo profesionalno osebje v času, ko je to odsotno (v nočnem času in med vikendom).

Intervju s paraprofesionalko št. 5

Naša vloga je bolj organiziranje raznovrstnih dejavnosti, saj tako sem si jo predstavljala. Bila sem tam, da je nekdo zraven, ne smem reči kontrola, saj je preveč ostro, potrebno je, da je nekdo z njimi, da stvari tečejo tako, kot je treba.

Te vloge se med seboj dopolnjujejo, prepletajo, nobena se ne pojavlja v "čisti" obliki, nihče ni samo inštruktor ali samo nadzornik dogajanja.

Vzdušje v skupini doživljajo kot sproščeno, zavedajo se tudi, da morajo biti ob tem dejavni tudi sami.

Intervju s paraprofesionalko št. 8

Imela sem tudi gojenca, ki je hodil k meni, dobivala sva se izven stanovanjske skupine. Zdaj imam v skupini tudi svojo gojenko, s katero se bolj ukvarjam. Večkrat sem bila tam, zato da sem se pogovarjala z njo. Bolj sem se posvetila delu z njo, kot pa delu s skupino.

V eni skupini dajejo manjši poudarek individualnemu delu, v ospredju je delo s člani in članicami skupine, ki v skupini ostanejo čez vikend, paraprofesionalno osebje prevzame vlogo razbremenjevalcev za dogodke čez teden.

Intervju s paraprofesionalko št. 6

Po eni strani je to vloga razbremenjevalcev za dogodke čez teden, po drugi strani malo nadzornika, da si ravno ne dovolijo vsega, na nek način tudi to, da jim poveš, kako sam gledaš na svet, stvari. Za njih je najpomembnejše mnenje vrstnika, to je jasno, ampak če tudi sam poveš svoje mnenje, je mogoče kdaj tudi dobro, v kakšni situaciji.

Paraprofesionalno osebje ne postavlja stanovalcem in stanovalkam omejitev, spomni jih na pravila, ki v skupini veljajo.

Intervju s paraprofesionalko št. 5

Mislím, da jim nisem postavljala mej, ker nisem smatrala, da je to moja vloga. Glede tistega, kar so bila pravila, sem tudi jaz postavljala meje, ne da so delali vse, kar hočejo. Mogoče bi morala reči, da sem jih spomnila na pravila. Da pa bi postavljala neka svoja, kaj smejo in česa ne, tega nisem.

Paraprofesionalec št. 7 in paraprofesionalka št. 11 sta bivala v skupini, zato je njuna vloga obsegala tako nadzorovanje, pomoč v različnih težkih situacijah, prijateljske pogovore in opravljanje nekaterih vzgojiteljskih nalog kakor tudi postavljanje omejitev.

Intervju s paraprofesionalko št. 11

Šlo je za to, da je to nekdo, ki je po eni strani prijatelj, bolj kot vzgojitelj, da se mu lahko zaupajo, da lahko z njim nekaj počnejo, da si pač ponoči tam. Nekdo, ki se je po spletu okoliščin znašel skupaj, tako da sem imela tudi to vlogo, ampak je bila bolj vloga starejše sestre, prijateljice, v tem stilu, ker so bili tudi vzgojitelji na istem..

Stanovalci in stanovalke doživljajo paraprofesionalno osebo različno, glede na vlogo, ki jo ima v stanovanjski skupini. Tako stanovalci in stanovalke ene stanovanjske skupine pripisujejo paraprofesionalnemu osebju predvsem nadzorno funkcijo, ki jo popestrijo z izvajanjem različnih interesnih dejavnosti, stanovalci in stanovalke druge skupine pa so deležni učne pomoči, veliko se tudi pogovarjajo o osebnih težavah in jih ob njihovi pomoči poskušajo razreševati, občasno pa organizirajo tudi različne dejavnosti.

Stanovalci in stanovalke obeh skupin menijo, da je vzdušje, ki ga ustvarjajo paraprofesionalci in paraprofesionalke bolj sproščeno, kot kadar so z njimi vzgojitelji/vzgojiteljice. V eni od skupin se pogosto dogaja, da se povežeta stanovalec/stanovalka in paraprofesionalec/paraprofesionalka, da se izoblikuje nek oseben prijateljski, zaupni odnos, na katerem potem obe osebi gradita, temu pa so prilagojene njune skupne dejavnosti, razgovori itd.

Intervju s stanovalko št. 5

V bistvu so kot malo starejša moja generacija, čisto tako kot prijatelje ali ljudi, ki jim lahko povem več kot vzgojiteljem, ker me na en način več razumejo. Pridejo in včasih pomagajo pri učenju, če to potrebuješ, rečeš. Za kakšne pogovore. Pridejo, tako bolj veselo je vse. Poživijo. Malo bolj veselo dogajanje je tukaj. Več se dogaja, ko so oni. Malo se zafrkavaš z njimi, ko pridejo, meni se dobro zdi, da so.

Intervju s stanovalko št. 6

Pomagajo pri učenju. Če imamo kakšne težave v šoli, se vedno lahko obrnemo na njih. Skupaj gremo kam ven, v kino ali v živalski vrt ali kaj takega, da smo malo skupaj. Drugače pa prihajajo tudi na te sestanke, ki jih imamo, da se pogovarjamo tudi z njimi.

Intervju s stanovalko št. 7

Z nami se ukvarjajo. Ne vem. Pač učijo se, pogovarjajo se... Odvisno kdo in s kom. Mislím, da je to tudi malo porazdeljeno. Eni so bolj z enimi, drugi so pa z drugimi. Ampak predvsem to. Pomagajo. Pri učenju, pa tudi tako, nasploh. Imela sem pomoč med prostovoljci. Učila se je z mano za zaključne izpite. Jaz sem ji povedala za moje probleme. Vse sem ji lahko zaupala, pa sploh ji ni bilo treba reči, naj ne pove. Vse, no, še zdaj ji lahko vse povem, kar me muči.

Oseba, ki v skupini biva, ima nalogo nočnega nadzora, stanovalce/stanovalko napoti k počitku, ugasne TV, poskrbi, da se umirijo, stanovalci/stanovalka jo doživljajo kot del skupine, kot sebi enako, saj živi z njimi.

Intervju s stanovalko št. 1

Da si na pol tako kot vzgojitelja in pol tako kot mi. Da si mešanica med nami, stanovalci in vzgojiteljema, da znaš v oboje vklopit. Da nisi taka kot vzgojitelja, ampak da se znaš tudi z nami zafrkavat.

Intervju s stanovalko št. 6

Imamo enega nočnega. Ima svojo sobo, spi v tej hiši. Pravilo je, da je potrebno biti ob desetih v sobah. Navadno pogleda v sobah, če smo noter, navadno je vedno vse v redu.

Profesionalno osebje meni, da je vloga paraprofesionalnega osebja, da izvaja določene animacijske dejavnosti, ko so vzgojitelji/vzgojiteljice odsotni, poleg tega tudi nadzoruje oziroma izvaja tiste dejavnosti, ki jih obvlada bolje od profesionalnega osebja, zelo pogosto nudi učno pomoč. Nekateri paraprofesionalci/profesionalke se družijo samo s posameznimi stanovalci in stanovalkami, drugi delajo s skupino. Od njih se pričakuje, da redno prihajajo v skupino, se držijo dogovorov, delajo odgovorno, vodijo različne dejavnosti, predvsem pa take, kjer stanovalci in stanovalka potrebujejo več pomoči in spodbude, da vedo, kaj v skupini ni dovoljeno, imajo redne stike s profesionalnim osebjem, da profesionalnemu osebju posredujejo informacije o stanovalcih/stanovalkah, kadar je to v njihovo korist.

Intervju z vzgojiteljico št. 2

Imam določeno sliko o tem, za kaj bi lahko te prostovoljce uporabili, glede na to, kakšni so občasno naši otroci. Pomoč pri socializacijskih procesih ali socializacijskih načinih zunaj skupine, pomoč pri učenju, potrebujejo prijatelja, nekoga, s katerim lahko odkrito govorijo o nekaterih stvareh, pa ni avtoritarna figura. Imamo jih tudi zato, da izvedejo neko specifično dejavnost, ki jo obvladajo bolj kot mi, da lahko pridobijo eno znanje ali izkušnje, ki jih mi ne obvladamo in mislim, da jih študentje imajo. Dobri so tudi kot indikatorji dela v skupini, ker so pogosto kritični, lažje se vživijo z mladimi kot z nami, kritično nas opozarjajo na nekatere zadeve, ki jih delamo mogoče preveč odstopajoče, kar se meni zdi dobra vloga prostovoljcev. Drugače vidim v prostovoljcih nekaj stimulatívnega, nove dostope, nova stališča, to je ena poživitev, ena kontrola našega dela. To so ljudje, ki imajo stališče tega časa in dobro jih je sprejeti, slišati, vnesti, ker se, če si dolgo pri tem delu, naležeš nekih rutinskih pristopov. Vemo, da so generacijske razlike velike, mladi, ki so neobremenjeni z večjimi problemi, vnesejo nova znanja.

Intervju z vzgojiteljem št. 3

Jaz vidim dve, tri skupine prostovoljcev: eni, ki stalno hodijo k nam in se družijo z nekaj stanovalci, nekateri so hkrati v skupini, delajo pa tudi individualno potem drugi, ki se družijo samo z enim stanovalcem in prihajajo samo k enemu, potem pa so tu še skupine, kot so doživljajci in Šotorovci, to so tudi prostovoljci, ki so tu samo med počitnicami in z njimi sodelujemo pri raznih zadevah. Včasih vzamejo koga na tabor, to je dobra, koristna stvar in jih ta vloga približa mladostnikom. Prostovoljci vedo, kaj se tukaj dogaja in jim "mulci" lahko potožijo na drugačen način kot nam, tudi nas lahko kdaj skritizirajo. Mislim, da so prostovoljci lahko blazina, na kateri se potolažijo.

Profesionalno osebje pričakuje, da bo oseba, ki biva v skupini, v nočnem času navzoča v skupini, da bo poskrbela za mir in počitek vseh, da bo znala oceniti, kdaj mora informacije, ki jih ima o stanovalcih/stanovalkah, posredovati naprej, da bo znala ukrepati ob problemih ter da se bo na svojstven način vživela v življenje skupine in poleg tega živela tudi neko svoje življenje in opravljala svoje obveznosti. Oseba, ki v skupini biva, ima zelo pomembno in kompleksno vlogo, saj s svojim načinom živ-

ljenja vpliva na življenje stanovalcev in stanovalk. Njen vpliv na stanovalce/stanovalke je celo večji od vplivov profesionalnega osebja, saj se mladi z njo pogosteje istovetijo.

Intervju z vzgojiteljico št. 1

Vloga študenta prostovoljca je v naši stanovanjski skupini predvsem kot vloga nočne kontrole, da je pač nekdo tukaj, saj je za mlade preveč provokativna situacija. Njegova delovna obveznost je, da je tukaj ponoči, od devete ure zvečer dalje, da je na skupinskih sestankih. Predvsem pa se mi zdi, da je vloga študenta pač tudi ta, da ima vseeno svoje življenje, da vseeno opravlja tudi neke svoje stvari, saj je tudi morebiten identifikacijski lik za mlade. Mislim, da je v redu, da je to mlad človek v procesu lastnega zorenja in izobraževanja, saj se tudi naši mladi večinoma šolajo in da v bistvu imajo nek primer nekoga, ki se tudi izobražuje.

Intervju z vzgojiteljem št. 5

Prostovoljec je v skupini posrednik med vzgojiteljem in mladostnikom, v bistvu jim je bližji tudi po letih, tako da mu, po moji oceni, lažje zapajajo določene stvari, je vir informacij za vzgojitelja, tu mislim na sodelovanje, odnose in tako naprej, koterapevt, mogoče je to malo preveč resen izraz, vendar je nekaj v tem smislu, da občasno izvaja tudi korekcijo. Konkretno mislim na tistega, ki živi z njimi in je zelo pomemben, vsaj kar se tiče dinamike, funkcioniranja posameznikov. Prostovoljec pa je tu v večernem času, nekaj ur, tako da dobi neko sliko, ki je meni osebno manjkala. Tu ima prostovoljec veliko možnost, zato gre za pretok informacij. Gre tudi za kontrolo, pa ne v negativnem smislu, gre za to, da se nekateri negativni pojavi ne pojavijo, da se pravočasno opazijo, da ustrezno odreagira. Tu je prostovoljec, jaz bi ga poimenoval kot steber.

Vloge, ki jih ima paraprofesionalno osebje v obeh stanovanjskih skupinah, se razlikujejo predvsem zaradi razlik v konceptu skupin. Pričakovanja stanovalcev/stanovalk ter profesionalnega osebja o vlogi paraprofesionalcev/paraprofesionalk se ne razlikujejo od predstave, ki jo ima o sebi paraprofesionalno osebje.

Stanovalce in stanovalke sem povprašala, koliko oseb v stanovanjski skupini je odraslih, saj sem želela izvedeti, kako doživljajo paraprofesionalno osebje. Opredelili so se, da so paraprofesionaci/paraprofesional-

ke odrasli, razen dveh oseb, ki menita, da jim do odraslosti manjka še ena stopnja. Sama sem pričakovala odgovore, ki jih bodo umestili k mlajšim, mladostnikom, v naslednjem odgovoru o vlogi in doživljanju paraprofesionalnega osebja pa so jih postavljali na svojo stran, saj se z njimi lahko več pogovorijo, ker paraprofesionalno osebje razume več od vzgojiteljev/vzgojiteljic.

Intervju s stanovalko št. 8

Čisto odraslega ni nobenega, vsi moramo še nekaj najti, ... Vzgojitelji so vsi odrasli, prostovoljci so tudi vsi, edino mi še nismo. Nočnega ne bi dal za odraslega. No, včasih je, na sestankih se izkaže, ko se pa družimo in pogovarjamo, ga pa ne bi dal za odraslega.

Stanovalci in stanovalke razlikujejo paraprofesionalno in profesionalno osebje, ker z njimi vzpostavljajo različne odnose, paraprofessionalcem/paraprofessionalkam več zaupajo, zaupajo jim tudi osebne stvari, za kate-re mislijo, da jih vzgojitelji/vzgojiteljice ne bi razumeli in je bolje, da zanje ne vedo, z njimi se lažje odkrito in sproščeno pogovarjajo o vseh stvar-eh. Paraprofesionalnemu osebju pripisujejo tudi manjšo odgovornost, njihova avtoriteta ni enaka vzgojiteljski, vendar pa imajo pogosto večji vpliv nanje, saj jih doživljajo kot sebi enakovredne, zelo podobne.

Intervju s stanovalko št. 5

V bistvu so kot malo starejša moja generacija, čisto tako kot prijatelje ali ljudi, ki jim lahko povem več kot vzgojiteljem, ker me na en način več razumejo. Mislim, lažje se z njimi pogovarjam. Mlajši so in so mi v bistvu ful bližji. Vzgojitelji tukaj so starejši. Ne vem, meni je veliko lažje kakšnemu prostovoljcu kaj zaupat, kaj bolj takega... Bolj osebnega, ja. Odvisno. Vzgojitelji so mi kot starši, na tak način, in jaz kakšne stvari staršem ne bi mogla poveda. Oni morajo tudi skrbeti, da ne bi do kakšnih stvari prišlo, so bolj... kaj pa vem, kaj, ne vem... a, odvisno, kako razumejo vse. Vidik, pa starejši so, več izkušenj imajo,... Ja, pa večjo odgovornost imajo, to pa sploh.

Intervju s stanovalko št. 9

Veliko lažje se je z njimi odkrito pogovoriti kot z vzgojitelji. Če jih kaj potrebuješ, v glavnem.

V bistvu bi se lažje o svojih problemih pogovorila s prostovoljcem, ne nočnim, ampak s prostovoljci, definitivno. Ne vem, če gre za stvari, ki

se mi zdi, da jih ni pametno omenjat pred vzgojitelji, če se že moram pogovoriti, si bom, normalno, našla kakšnega kolega ali pa, definitivno se bi lažje pogovorila s prostovoljci.

Mogoče mi je lažje, lažje bi sprejela, da se je treba učiti, če bi mi rekel prostovoljec, kakor pa vzgojitelj. Prostovoljci so bližje moji generaciji, bolj jih jemljem kot svoje vrstnike. Bolj učinkuje, če ti nekdo tak reče.

Intervju s stanovalko št. 11

Oni nimajo take avtoritete. Pa mlajši so. Oni nas bolj razumejo, ker so mlajši, ker so skoraj taki, kot mi. Drugače pa ni nič posebnega.

Profesionalno osebje postavlja več zahtev, predvsem glede uspešnosti v šoli in odnosov z matično družino, zahteve paraprofesionalnega osebja so drugačne, opozarja le na pravila skupine.

Intervju s stanovalcem št. 3

Drugače je. Ona dva sta zoprna, kar nekaj težita, kdaj moraš biti doma, pa kaj boš delal med počitnicami, ti pa samo kakšen dan, ko imaš svoje muhe... Ne jej tam, jej tam, jej tam.

Med vlogo osebe, ki v skupini biva, in vlogami paraprofesionalnega osebja, ki v skupino prihaja občasno in ki izvaja različne prostočasne dejavnosti, nudi učni pomoč ali sprejema in izvaja vlogo svetovalca/svetovalke, družabnika/družabnice, ugotavljajo vse tri povprašane skupine določeno razliko.

Paraprofesionalno osebje, ki prihaja v skupino občasno, preživlja večino svojega časa zunaj stanovanjske skupine, v skupino prihaja le po dogovoru s stanovalci/stanovalkami in profesionalnim osebjem. Oseba, ki v skupini biva, je vezana na skupino ter ostale stanovalce in stanovalke, v skupini ima svojo sobo, svojo zasebnost, osebne predmete itd. S stanovalci/stanovalkami se srečuje ves dan, čeprav njena formalna obveznost nastopi šele v nočnem času, vendar se lahko stiku s skupino izogne le, če se zapre v sobo ali če iz skupine odide do večera. Skupaj z ostalimi v skupini kuha, pere perilo, gleda TV, zanj veljajo enake pravice in dolžnosti kot za stanovalke in stanovalce. Z njimi živi neko družinsko življenje, stanovalcem in stanovalkam se ne more izogniti, tudi oni se s to osebo srečujejo, če to želijo ali ne, drug drugemu so izpostavljeni, skupaj so v dobrih in slabih trenutkih.

Intervju s paraprofessionalcem št. 7

Moja naloga je bila v bistvu naloga nočnega vzgojitelja ali prostovoljca. To pomeni, da za to delo nisem bil plačan, imel pa sem stanovanje, zastoj sobo, souporabo vseh stvari. To je bila edina ugodnost, ki je bila. Ni bilo plačila, ni bilo denarja za prehrano, bilo je čisto na prostovoljni bazi. Moje pravice in dolžnosti, ki so bile vezane na hišni red, na režim, samo funkcioniranje skupine kot take.

V bistvu sem bil cele dneve tam. Ni bilo to moje nočno delo, da bi prišel pet do desetih ali ob desetih in izginil ob šestih ali sedmih. Zame je bila ta stanovanjska skupina nek mikro svet, svet v malem, kjer sem imel vzgojitelje, fante in dekleta. Bil je to nek način življenja, bila so pravila, ki jih je bilo treba upoštevati, vse kot zunaj, ampak pomanjšano.

Vloga ostalega paraprofionalnega osebja v skupini ni nič manj pomembna, manjša je le možnost vsakodnevnega srečevanja in nastajanja konfliktov med njimi in stanovalci/stanovalkami. Prednosti te vloge so v tem, da je lažje ustvariti in tudi ohranjati razdaljo v odnosih s stanovalci in stanovalkami in da si paraprofionalno osebje lažje samo določa, kdaj bo prisotno v stanovanjski skupini navzoče. Da v skupino prihaja občasno, pa je lahko tudi problematično, kadar to vpliva na vzpostavljanje in ohranjanje odnosov med njim in stanovalci/stanovalkami.

Intervju s paraprofionalko št. 5

Prva razlika je že ta, da si ti v skupini zvečer, mi pa preko dneva in izvajamo določene aktivnosti. Mogoče se mi zdi tvoja vloga malo lažja, saj imaš neko konstantnost. Ti si bila v skupini vsak dan, vsak večer, pa se mi zdi, da si lahko uvedla dosti ritualne stvari. Na primer, enkrat na teden se pogovarjamo, enkrat beremo pravljice, ...mislim, da se je dalo bolje organizirati neke stvari, tudi za njih same, bilo je nekaj predvidljivega. Mi smo prihajali zelo tako, vsak teden drugi, včasih sem bila tam enkrat v mesecu, včasih me ni bilo pol meseca, včasih dva, zelo neenakomerno. Tvoje delo je bilo drugačno, mogoče pa zaradi tega tudi lažje.

Če se pri nas pojavi kak konflikt, se ga lahko zelo hitro razreši, pri tebi pa se lahko ravno zaradi vloge tudi zavleče. Lahko se zgodi, da ves čas ostaja in se vleče. V tvojem primeru je potrebno veliko več pozornosti, potrebno je bolj paziti, kako se stvari gibljejo, odvijajo, ali je do česa prišlo. Včasih se ne pokaže tako očitno, se samo nekaj plete, pa ne veš, zakaj. Mogoče je bolj tako, da moraš biti s celo dušo tam, ves čas, nam tega ni treba. Po eni strani imate s stanovalci enakovredno vlogo, po drugi pa ne.

Paraprofesionalno osebje ima o svoji vlogi zelo različno mnenje, razlikuje vloge osebe, ki v skupini biva, in ostalih oseb, ki so v skupini občasno. Osebe, ki v skupini izvajajo različne prostočasne dejavnosti in nudijo učno pomoč, doživljajo delo osebe, ki v skupini biva, na dva načina, in sicer kot vlogo, ki je manj pomembna od njihove, saj gre samo za *vlogo stražarja ali pa čuvaja*, ali kot vlogo, ki je težja, bolj odgovorna, bolj pomembna in stanovalcem in stanovalkam bližja od njihove lastne vloge. Osebo, ki v skupini biva, povezujejo s samimi stanovalci in stanovalkami, *stanovalci jo imajo za enega izmed njih*, nekateri jo zaradi funkcije nočnega nadzora in izražanja mnenja na sestankih skupine doživljajo kot še enega vzgojitelja. Osebi, sta v skupini bivali, sta svojo vlogo doživeli kot pomembnejšo od vloge ostalega osebja, saj vsebuje ta vloga neko stalnost in sta občasno prevzemali tudi naloge profesionalnega osebja.

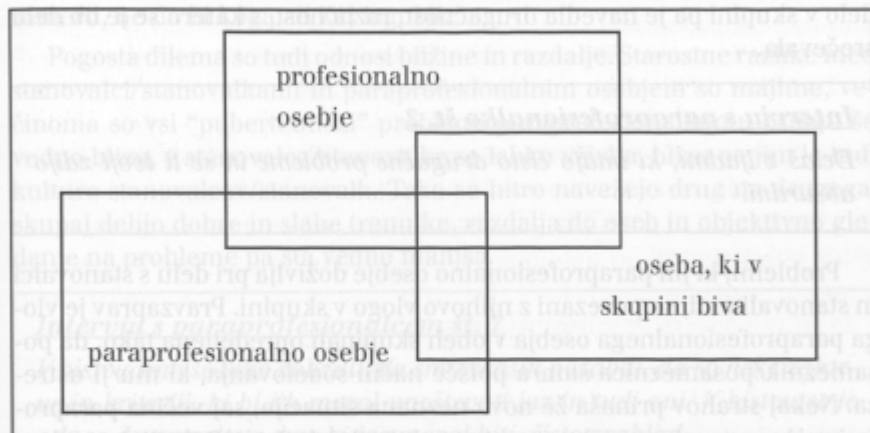
○ Stanovalci in stanovalka navajajo naslednje razlike med osebo, ki v skupini biva, in ostalim paraprofesionalnim osebjem:

- ta oseba je v skupini stalno navzoča, v skupini živi, ostali prihajajo samo občasno;
- odnosi med stanovalci in stanovalkami ter osebo, ki biva v skupini, so pogosto bolj sproščeni, saj je medsebojno poznavanje veliko boljše, hkrati pa se je včasih lažje malo pošaliti z ostalim paraprofesionalnim osebjem, ki vsega ne razume tako zelo resno, dobesedno;
- oseba, ki v skupini biva, postavlja več zahtev in omejitev, ima tudi nadzorno funkcijo, ki jo ostalo osebje nima (v eni skupini ta vloga pritiče tudi paraprofesionalnemu osebju, ki je v skupini med vikendom);
- oseba, ki v skupini biva, stanovalcem in stanovalkam običajno ne nudi učne pomoči, razen če jo stanovalci/stanovalka za to prosijo.

Razliko med osebo, ki v skupini biva, in ostalim paraprofesionalnim osebjem, profesionalno osebje označi: oseba, ki v skupini biva, opravlja vlogo tretje/ga vzgojitelja/vzgojiteljice, s problematiko stanovalcev in stanovalk je bolj seznanjena, ima večjo odgovornost, s stanovalci in stanovalkami ima intenzivnejše odnose, postavljati jim mora tudi določene zahteve. Ostalo paraprofesionalno osebje ima do stanovalcev in stanovalk bolj neobvezen pristop, njihove naloge so drugačne, ni jim treba omejevati.

Vlogo osebe, ki v skupini biva, in vloge ostalega paraprofesionalnega osebja, doživljam kot vloge, ki dopolnjujejo vlogo profesionalnega osebja. Česar ne zmore profesionalno osebje (zaradi odsotnosti v skupini v večernem času, drugačnega odnosa in tudi starostne razlike), lahko opravi oseba, ki v skupini biva (mladim se lažje približa zaradi manjše starostne

razlike, zaupnega odnosa in lažjega razumevanja njihovih težav), vendar pa je lahko sama tudi močno obremenjena z bližino, s skupnim bivanjem in težavami, ki jih to skupno življenje prenaša, zato ne zmore biti vedno dobre volje, pripravljena na razgovor z vsemi, poslušati prav vsako "nemumnost"... Tu na njeno mesto vstopi ostalo paraprofesionalno osebje, ki je zaradi občasnega sodelovanja manj obremenjeno z vsakodnevnimi problemi skupine in skupinsko dinamiko.

Slika 1: Komplementarnost vloge paraprofesionalnega osebja

Ena od nalog, ki jih izvaja paraprofesionalno osebje in o katerih sami paraprofesionalci/paraprofesionalke niso govorili, je tudi pridobivanje novih paraprofesionalcev/paraprofesionalk. Pridobivanje paraprofesionalnih sodelavcev in sodelavk je ena od nalog profesionalnega osebja, ki jo opravlja tako formalno, v sodelovanju z različnimi fakultetami in drugimi organizacijami, kot tudi v neformalnih stikih. Večina paraprofesionalnega osebja je prišla v skupino ravno prek neformalnih oblik informiranja, samo paraprofesionalno osebje pa posredovanja informacij o delu in življenju stanovanjske skupine drugim študentom/študentkam, prijateljem/prijateljicam ne doživlja kot kakšne posebne obveznosti in obremenitve, saj to poteka večinoma v neformalnih oblikah druženja.

Motivi (delo z drugačnimi, pridobivanje izkušenj in novih znanj, preverjanje znanja v praksi, podobne težave v času pubertete, obveznosti do fakultete, denar), zaradi katerih se študenti in študentke odločajo za sodelovanje v stanovanjski skupini, so dobro poznani tudi vzgojiteljem/vzgojiteljicam. V eni skupini sodeluje paraprofesionalno osebje povsem na prostovoljni osnovi, za svoje delo ne prejema denarne nagrade, vendar ni

število sodelujočih v tej skupini nič manjše od števila sodelujočih v drugi skupini, kjer paraprofesionalno osebje prejema honorarje. Mislim, da so za paraprofesionalno osebje pomembnejši motivi: pridobivanje novih znanj in izkušenj, potrditev na strokovnem področju ter oblikovanje strokovne samopodobe, saj gre večinoma za študente in študentke humanističnih fakultet, za katere je značilno, da se izobražujejo in hkrati "pomagajo drugim" z različnimi oblikami neplačanega, prostovoljnega dela. Le ena paraprofesionalka ni študirala na socialno usmerjeni fakulteti, kot motiv za delo v skupini pa je navedla drugačnost, različnost, s katero se je ob delu srečevala.

Intervju s paraprofesionalko št. 2

Delaš z ljudmi, ki imajo čisto drugačne probleme in se ti tvoji zdijo absurdni.

Problemi, ki jih paraprofesionalno osebje doživlja pri delu s stanovalci in stanovalkami, so povezani z njihovo vlogo v skupini. Pravzaprav je vloga paraprofesionalnega osebja v obeh skupinah opredeljena tako, da posameznik/posameznica sam/a poišče način sodelovanja, ki mu/ji ustreza. Nekaj strahov prinaša že nova neznana situacija, saj večina paraprofesionalnega osebja pred tem nima podobnih izkušenj. Pojavljajo se dvomi v sposobnosti, znanja za izvajanje dela, strahovi pred tem, da ne bi bili sprejeti...

Intervju s paraprofesionalko št. 6

Obremenjevalo me je, če nismo naredili tistega, kar sem pripravila. Skrbelo me je, kako bodo sprejeli moje predloge. Pogovorila sem se z vzgojiteljico. Potem smo se dogovorili, kaj naj bi se tukaj počelo, da bi kam šli,... Želela sem si, da bi kam šli, da bi jih uspela spraviti na kak hrib, na vzpetinico, vendar mi to celo leto ni ratalo.

Včasih so bile kakšne dileme, ko nisem vedela, ali lahko nekaj dovolim, ali ne. Včasih so mi mladi pokazali nekaj kot samoumevno, pa se meni to ni zdelo, pa sem se potem posvetovala.

Paraprofesionalno osebje je večinoma seznanjeno z načinom dela in življenja skupine, potem pa si svojo vlogo v njem išče samo. V skupini je možnosti zelo veliko, saj lahko stanovalcem/stanovalkam nudi učno pomoč, družabništvo, organiziranje različnih dejavnosti, možno je delati s posameznikom/posameznico ali s celo skupino.

Paraprofesionalec doživlja svojo vlogo kot nejasno opredeljeno, dokler ne najde ravnovesja med lastnimi pričakovanji, predstavami in željami, povezanimi z vlogo, in pričakovanji stanovalcev/stanovalk ter profesionalnega osebja. Pričakovanja in predstave drugih izve postopoma, lahko se tudi zgodi, da so ta pričakovanja različna od njegovih lastnih - takrat pride do konflikta v njem samem. Odločiti se mora, kako bo svojo vlogo izvajal, igral naprej. Pogosto se doživlja, kot da je na eni ali drugi strani, kot da ima dvojno vlogo, ki jo je težko izvajati, ne da bi se komu zameril, ne da bi koga ali kaj izgubil.

Pogosta dilema so tudi odnosi bližine in razdalje. Starostne razlike med stanovalci/stanovalkami in paraprofesionalnim osebjem so majhne, večinoma so vsi "pubertetniški" problemi paraprofesionalnemu osebju še vedno blizu, v stanovalce/stanovalko se lahko vživlja, blizu pa jim je tudi kultura stanovalcev/stanovalk. Tako se hitro navežejo drug na drugega, skupaj delijo dobre in slabe trenutke, razdalja do oseb in objektivno gledanje na probleme pa sta vedno manjša.

Intervju s paraprofesionalcem št. 7

V bistvu smo se tako zblížali, da smo včasih pozabili, da so neke zahteve in kriteriji, ki bi jih moral upoštevati jaz in tudi oni. V bistvu se je odnos do avtoritete, kar bi jaz moral biti, čisto zrahljal.

Paraprofesionalno osebje velikokrat pridobi informacije, za katere ne ve, kako z njimi ravnati. Počuti se kot med dvema ognjema. Zaveda se, da bi jih bilo ustrezno posredovati profesionalnemu osebju, ki bi se potem ustrezno odzvalo, vendar bi s tem zlorabili zaupanje stanovalcev/stanovalk? Če te pomembne informacije ne povedo naprej, bodo odgovorni za nastalo situacijo?

Intervju s paraprofesionalko št. 9

Bil je problem, ker so nam govorili stvari, ki jih vzgojiteljem niso. Potem nisem vedela, ali naj povem naprej ali ne. Morali bi jih povedati, ker so bile to stvari, ki se jih v stanovanjski skupini ne bi smelo početi. Če povem vzgojiteljem, mi bodo mladostniki zamerili, če jim pa ne povem, kaj naj potem naredim? Ne morem biti tiho, nekaj je treba narediti. Sama nisem znala narediti tako, da bi se nehalo, zato se je stopnjevalo do te mere, da je prišlo do hudega konflikta.

Paraprofesionalno osebje spodbuja zaupanje, doživlja odnose kot pozitivne, preko njih se tudi potrjuje, na stanovalce in stanovalko ti odnosi

prav tako vplivajo pozitivno, tudi njim pomenijo potrditev in sprejemanje s strani starejše/ga vrstnice/ vrstnika. Z zmanjševanjem distance med paraprofesionalnim osebjem in stanovalci/stanovalkami paraprofesionalno osebje lahko izgublja svojo identiteto.

Intervju s paraprofesionalcem št. 7

Zunanji svet sem zamenjal za tega notranjega in sem se na nek način odtujil od zunanjega sveta in znotraj te skupine iskal vse tiste stvari, ki bi mene zadovoljile.

Problemi, ki jih pogosto doživlja paraprofesionalno osebje, so poveznani tudi s postavljanjem omejitev. Dokler dopuščajo in popuščajo, jih stanovalci/stanovalka sprejemajo, ko postavijo neke meje, omejitve, ko nekaj prepovejo, pa se v odnosu med njimi pojavijo konflikti, saj mladostniki/mladostnice to omejitev razumejo kot zavrnitev, nesprejemanje in ne samo kot prepoved.

Intervju s paraprofesionalcem št. 7

Vedno jim je bilo všeč, da si jim blizu, ko imaš neke skupne interese, ko se zabavaš, ko je dostikrat vse po njihovo in si ti poleg samo kot nek nadzornik, paznik, ki usmerjaš neke stvari, dostikrat pa je bilo potrebno naenkrat postaviti distanco, kar je bilo boleče in je s tem nastal konflikt. Nekaj takšnih dogodkov je bilo. Ko nekaj zahtevaš, jim nisi več tako blizu.

Vloga, ki jo ima paraprofesionalno osebje, je lahko tudi neprijetna, predvsem takrat, ko se je potrebno odločiti med dvema različnima mnenjema.

Intervju s paraprofesionalko št. 11

Včasih so me hoteli eni spraviti na eno stran, drugi na drugo, vendar tudi to ni bilo zelo velikokrat in to niso bile kake pomembne situacije. Bolj je vprašanje tega, kako sem se jaz ob tem počutila. Z njimi sem, lahko vsaj kartala, saj z vzgojiteljema nisem mogla. Kaj pa vem! Včasih sem rabila biti sama z njimi, ali pa iti ven sama z njimi, včasih pa sem rabila biti z vzgojiteljema. Zelo odvisno od momenta, pa od tega, kaj se je dogajalo. Večinoma sem bila verjetno tisti most med enim in drugim, oziroma tisto, kar naj bi bilo na sredi, včasih pa sem rabila iti na eno ali na drugo stran zgolj zaradi lastne gotovosti.

Kljub temu, da se mora paraprofesionalno osebje "naučiti plavati" v svoji vlogi, pa potrebuje neke povratne informacije s strani profesionalnega osebja, da se lahko v svoji vlogi počuti dobro, varno in da lažje oblikuje ustrezen odziv v različnih okoliščinah.

Profesionalno osebje zelo dobro pozna probleme paraprofesionalnega osebja, zato mu lahko pri premagovanju vseh teh problemov uspešno pomaga.

Delo v skupini, vse težave in kritične situacije, dvomi, nezaupanje ter uspehi in prijetne izkušnje so paraprofesionalno osebje obogatili na osebnem in profesionalnem področju. Navzočnost paraprofesionalnega osebja je nekaj posebnega tudi za stanovalce in stanovalke, saj tako spoznajo, da je nekemu mar za nje. Njihova pogosta izkušnja je, da niso bili pomembni nikomur, vzgojitelji/vzgojiteljice se z njimi ukvarjajo po poklicni dolžnosti, paraprofesionalno osebje pa se z njimi ukvarja, ker samo to želi, ker doživlja odnose s stanovalci/stanovalkami kot pomembne. Navzočnost paraprofesionalnega osebja je pomembna predvsem, kadar imajo mladi težave, saj se, kot so sami povedali, s paraprofesionalnim osebjem lažje pogovarjajo, več jim zaupajo, veliko jim pomeni že samo to, da so v bližini.

Intervju s stanovalko št. 7

Super mi je bilo tudi takrat, ko se je z mano učila za zaključne izpite, saj ne da se ne bi mogla sama, samo vseeno mi je bilo boljše, ker me je bilo strah. Takrat, ko te je strah, je boljše, če imaš koga zraven sebe, pa tudi če spi.

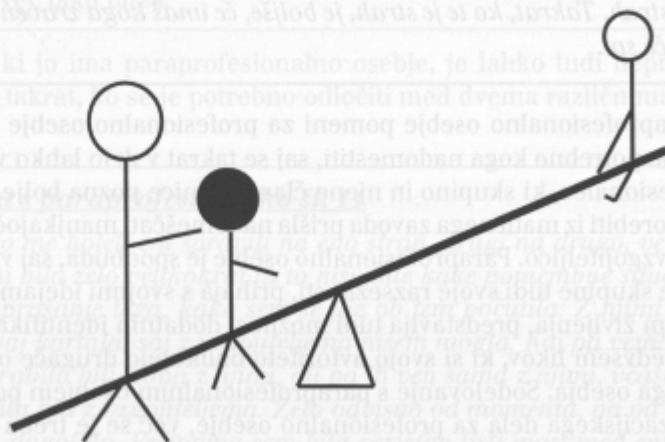
Paraprofesionalno osebje pomeni za profesionalno osebje ugodnost, kadar je potrebno koga nadomestiti, saj se takrat v delo lahko vključi paraprofesionalec, ki skupino in njene člane/članice pozna bolje od osebe, ki bi morebiti iz matičnega zavoda prišla nadomeščati manjkajočega vzgojitelja/vzgojiteljico. Paraprofesionalno osebje je spodbuda, saj vnaša v delovanje skupine tudi svoje razsežnosti, prihaja s svojimi idejami, pogledi, načinom življenja, predstavlja tudi možnost dodatnih identifikacijskih likov, predvsem likov, ki si svojo avtoriteto oblikujejo drugače od profesionalnega osebja. Sodelovanje s paraprofesionalnim osebjem pomeni več organizacijskega dela za profesionalno osebje, več se je treba posvečati strokovnosti, posebni obliki izobraževanja v neposredni situaciji, delu s samim paraprofesionalnim osebjem.

Za lažje ugotavljanje, kako se doživljajo paraprofesionalno osebje, sta

novalci in stanovalke ter profesionalno osebje, sem vsem trem stranem zastavila še dodatno vprašanje, ki se glasi: "Odnos med vzgojitelji/vzgojiteljicami in stanovalci/stanovalkami si predstavljaj kot gugalnico. Kam bi posedel/posedla paraprofesionalno osebje?" Številčne odgovore kaže tabela 1, njihovo vsebino pa ponazarjajo slike 2 do 4.

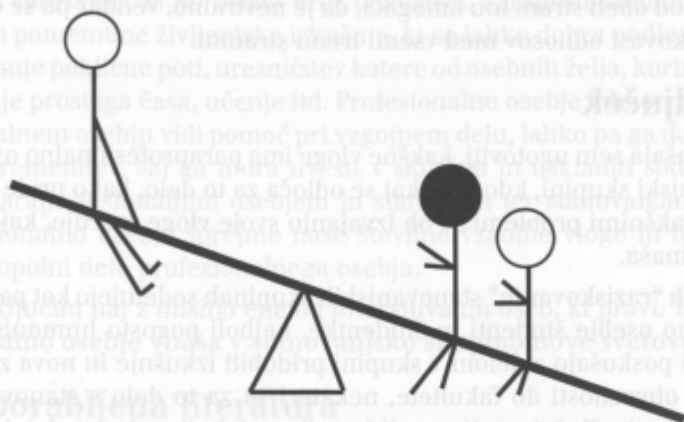
Tabela 1: Odgovor treh vrst respondentov na vprašanje o "gugalnici".

Ocenjevalci:	paraprofesionalno osebje N=11	stanovalci in stanovalk N=11	profesionalno osebje N=5	skupaj
Paraprofesionalno osebje sedi:				
na sredini gugalnice:	7	4	3	14
nekje med sredino gugalnice in stranjo stanovalcev/stanovalk:	-	2	-	2
na strani stanovalcev in stanovalk:	2	2	-	4
na strani vzgojiteljev in vzgojiteljic:	1	2	-	3
nekje med sredino in stranjo vzgojiteljev/vzgojiteljic:	-	-	1	1
drugačni odgovori:	1		1	2

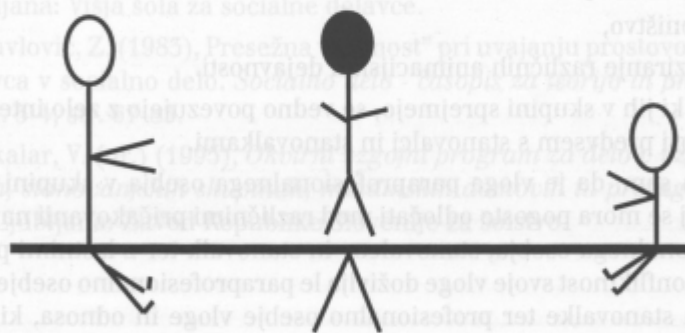

Slika 2: Paraprofesionalno osebje sedi na strani profesionalnega osebja.

Slika 3: Paraprofesionalno osebje sedi na strani stanovalcev/stanovalk.

Slika 4: Paraprofesionalno osebje uravnoteža odnose med stanovalci/stanovalkami in profesionalnim osebjem.

Vloga, ki jo ima paraprofesionalno osebje, je pogosto razumljena kot tista, ki je nekje vmes, ki blaži ukrepe in delovanje profesionalnega osebja, ki posreduje med obema stranema in ju povezuje. Če v skupini ne bi bilo paraprofesionalnega osebja, bi bili profesionalno osebje in stanovalci in stanovke prisiljeni komunicirati brez njih. Paraprofesionalno osebje zdaj lahko prenese marsikatero pozitivno ali negativno sporočilo drugi strani.

Mislím, da je ta sredinska pozicija lahko neprijetna za paraprofesionalno osebje, ki se mora tako opredeljevati med eno ali drugo stranjo, le

razdalja od obeh strani mu omogoči, da je nevtrarno, vendar pa se ob tem zniža kakovost odnosov med vsemi tremi stranmi.

4. Zaključek

Poskušala sem ugotoviti, kakšne vloge ima paraprofesionalno osebje v stanovanjski skupini, kdo in zakaj se odloča za to delo, kako pride v skupino, s kakšnimi problemi se ob izvajanju svoje vloge srečuje, kaj mu ta vloga prinaša.

V obeh "raziskovanih" stanovanjskih skupinah sodelujejo kot paraprofesionalno osebje študenti in študentke, najbolj pogosto humanističnih smeri, ki poskušajo z delom v skupini pridobiti izkušnje in nova znanja, izpolniti obveznosti do fakultete, nekateri se za to delo s stanovalci in stanovalkami odločajo tudi zaradi lastnih podobnih težav v obdobju pubertete. Študenti in študentke imajo v skupinah naslednje vloge:

- nadomeščanje nočnega vzgojitelja/vzgojiteljice,
- nudenje učne pomoči,
- družabništvo,
- organiziranje različnih animacijskih dejavnosti.

Vloge, ki jih v skupini sprejmejo, se vedno povezujejo z zelo intenzivnimi odnosi predvsem s stanovalci in stanovalkami.

Menila sem, da je vloga paraprofesionalnega osebja v skupini konfliktna, saj se mora pogosto odločati med različnimi pričakovanji na strani profesionalnega osebja, stanovalcev in stanovalk ter z lastnimi pričakovanji. Konfliktnost svoje vloge doživlja le paraprofesionalno osebje, stanovalci in stanovalke ter profesionalno osebje vloge in odnosa, ki ga s paraprofesionalnim osebjem vzpostavijo, ne doživljajo kot problematična. Za delovanje paraprofesionalnega osebja v skupini je zelo pomembno, da za te konflikte ve tudi profesionalno osebje, ki lahko z ustreznim odzivanjem in jasnimi pričakovanji do paraprofesionalnega osebja to konfliktnost v vlogi zmanjša. Pomembno pa se mi zdi tudi opozoriti, da je tako doživljanje vloge paraprofesionalnega osebja in njene konfliktnosti zelo subjektivno, tako kot je od vsakega posameznika/posameznice odvisno, kakšno vlogo v skupini bo sprejel/a in kako jo bo odigral/a.

Za konec: navzočnost paraprofesionalnega osebja v stanovanjski skupini je zelo pomembna. Paraprofesionalno osebje ima vlogo, ki jo doživljajo kot pozitivno vsi: stanovalci in stanovalke, profesionalno osebje in tudi samo paraprofesionalno osebje.

Z njihovo dejavnostjo v skupini vsi pridobijo. Kdo dobi in kdo pridobi

več, je vprašanje, ki bo ostalo brez odgovora. Paraprofesionalno osebje pridobi pomembne življenjske izkušnje, ki so lahko dobra podlaga za nadaljevanje poklicne poti, uresničitev katere od osebnih želja, koristno preživljanje prostega časa, učenje itd. Profesionalno osebje lahko v paraprofesionalnem osebju vidi pomoč pri vzgojnem delu, lahko pa ga doživi tudi kot obremenitev, saj ga mora uvesti v skupino in uskladiti sodelovanje med paraprofesionalnim osebjem in stanovalci ter stanovalkami. Paraprofesionalno osebje sprejme nase številne vzgojne vloge in naloge in tako dopolni delo profesionalnega osebja.

Zaključim naj z mislijo ene od intervjuvanih oseb, ki pravi: **Paraprofesionalno osebje vnaša v stanovanjsko skupino nove svetove.**

5. Uporabljena literatura

Imperl, F. (1988), Alternativne oblike vzgoje mladostnikov s težavami v vedenju in osebnosti. *Ptički brez gnezda*, leto 13, št. 26, str. 101-120.

Organizacija prostovoljnega dela z ljudmi: gradivo za seminar (1985). Ljubljana: Višja šola za socialne delavce.

Pavlovič, Z. (1985), Presežna vrednost⁷ pri uvajanju prostovoljnega sodelavca v socialno delo. *Socialno delo - časopis za teorijo in prakso*, leto 22, št. 3-4, str. 67-85.

Skalar, V. (ur.) (1995), *Okvirni vzgojni program za delo v vzgojnih zavodih, stanovanjskih skupinah, mladinskih domovih in prevzgojnem domu*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Abstract

The purpose of this article is to determine the major steps that lead towards a more mature identity as well as to dis-

⁷Prispevek predstavlja vsebino slovenskega diplomatskega dela, ki ga je avtorica izdelala pod mentorstvom prof. Šime Žurga.

